

"BİYOLOJİK VARLIĞIMIZ VE ZİHNÎ VARLIĞIMIZ İÇİN TEDBİR ALMALIYIZ"

Medeniyet Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. İhsan Fazlıoğlu'nun online konuşmacı olarak katıldığı "Her dem insanı tanımlamak: Tarih'ten ideoloji'ye ideoloji'den biyoloji'ye neler oluyor hayatta?" başlıklı programda KoronaVirüs ve sonrasına dair ilginç beyanları oldu.

İhsan Fazlıoğlu, dünya genelinde yaşanan ve insan hayatını tehlikeye atmasının yanı sıra dünyada bundan sonra neleri değiştireceğinin de endişe ile tartışıldığı salgın hadisesini nazari bir analiz yöntemiyle değerlendirdi. Yaşanan sürecin "normal" olmadığını ama dikkatle bakıldığında dünyadaki gelişmelerin "doğal" bir sonucu olduğunu ifade eden Fazlıoğlu, salgın hadisesinin mahiyetinin idrak edilmesi için **bio-conservatistler** (hümanistler) ile **trans-hümanistler** (+post-hümanistler+meta-hümanistler) arasında yaşanan çatışmanın fark edilmesinin şart olduğunu belirtti.

Bu iki entelektüel ve siyasi akım arasındaki çatışmanın temelinde insanın nasıl tanımlanacağı sorusunun yattığını ifade eden Fazlıoğlu bu sorunun temelinde de "anlam-değer" in kaynağının ne olduğu sorununun olduğunu vurguladı. Tarih'ten ideoloji'ye, ideoloji'den bioloji'ye doğru akan süreçte insanlar arasındaki kavganın temelinde maddenin değil mananın yattığını, hayatın ilkelerini belirleyen şeyin anlam ve değer yargıları olduğunu zikreden Fazlıoğlu, "Tanrı"yı reddederek doğaya yönelen hümanistlerin yerini "İnsan'ı" reddederek meta-insana yönelen trans-hümanistlerin ve post-hümanistlerin almaya çalıştığını, hal-i hazırda yaşadığımız bio-psikolojik kaosun da bu çatışmanın bir neticesi olarak okunabileceğini söyledi.

Konuşmasının son bölümünde, aktör olarak yer almadığımız bu kaotik durumda biolojik varlığımızı korumak için alacağımız tedbirlerin yanı sıra zihni/manevi varlığımızı korumak için de tedbirler almamız gerektiğine dikkat çeken Fazlıoğlu, bunun için önce insanın yeniden ne şekilde tanımlanmaya çalışıldığını kavramamızın sonra da kendi teklifimizi yapacak bir dil geliştirmemizin hayati önemine vurgu yaparak sözlerini tamamladı.

Programın tam metni aşağıdadır;

HER DEM İNSANI YENİDEN TANIMLAMAK...

10 NİSAN 2020

Hayırlı akşamlar sayın hocalarım.

Öncelikle böyle bir süreçte yükün altına girdiğiniz için hepinize başarılar diliyorum. Biz de üniversite olarak benzer bir süreci yaşıyoruz. Bizim uğraştığımız gençlerden çok daha küçük, çocuk yaştaki gençlerle uğraşmak daha zor olsa gerek.

Hakikaten bu sürecin başarılı bir şekilde atlatılabilmesini niyaz ediyorum.

Yer yer bazı gruplarla bu tür toplantılar yapıyoruz.

Burada ilk soru şu:

-Yaşananlar normal mi?

-Değil.

Cevap bu.

Yaşananlar normal değil. Olağan bir durum değil bu.

Ama şu şekilde de değil: Efendim bu bir kurgu mu ya da komplo mu?

Komplo değil. Olağan bir durum değil, normal değil, komplo da değil.

Şimdi bu durumlara neden komplo diyoruz? Çünkü biz, olgu ve olayların geliştiği kültürlerin içinde değiliz. Dışarıdan seyrettiğimiz için olup bitenleri biz komplo olarak görüyor, böyle algılıyoruz. Hâlbuki bunlar olağan süreçler.

Batı, Şu anda dŕnyanın ekonomik, askeri, politik, entelektŕel, felsefi, bilimsel ne dersiniz deyin yaklaŐık iki yŕz yıldır merkezi olan dŕnyanın doğal sonuçlarıdır bunlar.

Tŕkiye’de Őoyle bir alışkanlık var: Batı’da olup biteni parça parça gŕrdŕğŕmŕz için, Őnŕnŕ arkasını bilmediğimiz için, bunun bir komplo teorisi olduğunu dŕŐŕnŕyoruz. Bŕyle bir Şey değil bu durum.

TV’den takip ettiğimde bizim insanımız hangi gruptan olursa olsun Tŕrk insanı, Tŕrk entelektŕel kafası, bŕtŕnŕnŕ gŕrmeden parçaya çalıŐtıĐı için durumu ‘‘iÇin içinde bir bit yeniği var, birileri bize numara yapıyor’’ Őeklinde algılıyor. Ancak durum Öyle değil.

Şimdi bu madem komplo değil, olağan da değil. Nasıl bir sŕre var? Nasıl bir çatışma var?

Bu aslında bir atıŐma! Batı dŕnyasında daha doğrusu dŕnyada sosyo-ekonomik, politik gŕcŕ yŕnlendiren gruplar arasında bir çatışma var. Bu gayet doğaldır. Dŕnyanın her deminde bu bŕyledir. Roma’da da bŕyle idi, İŐlam dŕnyasında da bu bŕyleydi. Modern dŕnemde de bu bŕyledir. Belirli iktidar alanları birbirleri ile mŕcadele ederler. Ama bu mŕcadele artık sıcak savaŐta yapılacak bir Şey değil. ŕnkŕ epey tecrŕbe kazandı bu konuda.

Bu tecrŕbe bŕyŕk oranda entelektŕel, bilimsel ve teknolojik sŕreten geliyor. (*Şimdi biraz bunun ũzerinde konuşacağım.*)

Şu an çatıŐan grup ***bio-konservativler*** ile ***trans-hŕmanistler*** (*Bu Şekilde adlandırıyorlar kendilerini. Bu anlattıklarımı ben icat ettim ya da ben keŐfettim zannetmesin ŐĐretmen arkadaşlarım. İnternette baktıkları zaman yŕzlerce metin bulabilirler. Bu konuda çalıŐmalarım olduğu için ben haberdarım. Bu konuda iki tane doktora tezi yaptırđım, yakında yayınlanacak. Biraz bunları ŐngŕrdŕĐŕm için, bu alanda gŕnceli takip eden Tŕrke eserler de olsun diye. Yok maalesef. aĐdaŐı, gŕnceli takip eden entelektŕel çalıŐmalarımız yok maalesef. Bu doktora tezlerini de bunun için yaptırđım. Yakında yayınlanacak ama olaylar daha hızlı patladı*)

Trans-hŕmanistler diye bir grup var. Globalistler bunlar. Bu grup Öyle akademide kalmıŐ bir grup değil. Amerika’da devlet başkanı adayı çıkarttılar. Manifestoları var, siyasi partileri var, uluslararası organizasyonları var.

Hŕmanistler ise ulusalcıdır. Lokalisttir.

Özellikle biyoteknoloji, nanoteknoloji, nöroloji, sinir bilim gibi alanlarda sadece bir araştırma merkezlerinde 5bin bilim adamı istihdam ediyorlar. (Bununla ilgili internette videolara bakabilirsiniz.) Dolayısıyla bu çok önemli radikal, entelektüel, siyasi ve politik bir konumdur. (Bu trans-hümanistler hakkında konuşacağım.)

Bunların karşısında ***bio-konservatist*** dediğimiz bir grup var. Bu grup daha çok aydınlanmadan beri gelen hümanist okulun devamını savunan, ***insanın doğası*** kavramını merkeze alan, insanın doğasına müdahale edilmesini belirli sınırlar dahilinde meşru gören bir yaklaşımı savunur. (O metinleri keşke daha önce gönderseydim size, okusaydınız daha rahat konuşurduk. Belki bunlardan sonra istediğiniz zaman gönderebilirim pdf olarak. Türkçe’de de bir iki çalışma var, sadece onları da ulaştırabilirim.)

Neo-konservatistlerin iki önemli ismi var. Birincisi ***Habermas*** (Duyduğunuzdur, özellikle felsefe ile uğraşan, Almanya’nın şu anda yaşayan en yaşlı ve önemli filozoflarından biri.)

Bir de ***Fukuyama*** var, meşhur “Tarihin Sonu” tezinin yazarı. Bu ikisi çok önemlidir.

Trans-hümanist kampın okulun/düşünürleri ise çok çeşitli. Her çeşit her alandan insan var. Bilim, biyoloji, teknoloji, tıp, sanat, edebiyat, felsefe... Çok yekpare bir grup değil.

Her dönemde insanlık tarihine yön veren belirli güç odakları vardır. Bunu biliyoruz. (Ben tarih çalışmalarından, tarih felsefesi çalışmalarından biliyorum.) Bazen bu Çin olmuştur, bazen Hindistan, bazen Ortadoğu olmuştur. Belli bir dönemde Roma olmuştur. Özellikle Coğrafi Keşifler’den sonra bu merkez Avrupa olmuştur. Yani bu sadece fikri, felsefi bir şey değil. Çok maddi bir güce de dayanıyor. (Onlar üzerine uzun uzun konuşulabilir.) Özellikle meselenin nereden kaynaklandığını anlayabilmek için bir iki noktaya temas etmek lazım.

18. ve 19. yy’da düşünceyi şekillendiren büyük oranda tarihtir. Onun için ‘Tarihten İdeolojiye’ diye bir alt başlık koyduk. 19. yy’da büyük düşünürler için, buna bilim adamları da dahil (Darwin’in teorisi, tarih fikrinin doğaya uygulanmasıdır mesela) Tarih son derece önemli ve merkezi bir kavramdır. (Bunun nedenleri üzerine konuşacağım.)

Meşhur Katolik kilisenin 20. yy’daki muhlisi dediğimiz yani onun ideolojisini yenileyen **Etijangenson**, Yeni Thomascı felsefenin 20. yy’daki kurucusu, “19. yy tarihin belirlediği bir çağdır” der.

20.yy ideolojiler çağıdır. Marxizm, Sovyetler Birliği, kapitalizm, faşizm, İslamcılık... Çeşitli coğrafyalarda çeşitli ideolojilerin öne çıktığı bir çağdır. Bunun da nedenleri var, boş yere çıkmıyor.

21.yy ise Biyolojinin çağı olacak. Bunun örneklerini de görmeye başladık. 21.yy'ın biyoloji çağı olmasının da nedenleri var. Tesadüfi değildir. Yani belirli bir entelektüel grubun "hadi biz 21. yy'da biyolojiyi öne çıkaralım" demesiyle gerçekleşmedi. 21. yy'da matematik ve matematiğe bağlı disiplinler, biyolojinin alet bilimi haline dönüşecektir. Bunlar öngörüler.

Meseleyi bir zemine oturttuğum zaman şöyle bir benzetme yapmama müsaade edin. Şöyle düşünün; 3-4 kişi bir araya geldi konuşuyorlar. İnsan şöyledir, böyledir, insan şudur, vs o tür şeyler. Ortak bir yargıda bulduklarını varsayıyoruz. Halbuki her birine bir insan çizin dediğinizde (*tamamen temsil kullanıyorum*) insanların hepsi aynı şeyi çizecektir. Dolayısıyla özellikle Türkiye'de hangi görüşe/kampa mensup olursa olsun, geleneksel kültürden çok etkilendiğimiz için (*mesela benim bir cümlem vardır: "Türkiye'nin inanmışları ataistlerdir. Çünkü aynı reflekslerle iş yapıyorlar"*) belirli bir insan tasavvurumuz var, geleneğin de çok belirlediği, çok etkilediği. Bakın hepimiz yaşlılara hemen sahip çıktık. Yaşlı demeyin dedi bazıları, ihtiyar daha önemli bir kelimedir çünkü. Yardımlaşma vb. Bakın çok önemli refleksler gösteriyoruz.

Yani o 3-4 tane filozofun insan kavramı üzerine konuştuğunu ve bu kavram üzerine yargılarda bulunduğunu söyledim. Ekranda seyrettiğinizde de aynı şeyleri söylüyor zannediyorsunuz, aynı nesneyi işaret ettiklerini zannediyorsunuz.

"Gerçekte insan nedir, şunu bir kâğıda çiz" dediğiniz zaman, öyle yargılarda bulunuyoruz ki, insanların umurunda değil. Yani onların dünyası farklı ve bu doğal bir şey. Onlar bunu kasti yapmıyorlar. Bunun içinde bir anlam aramaya gerek yok. Bu durum şuna benziyor: "Ürdün'de yüksek lisans öğrencisi iken bir gün sınıfta bir tartışma çıktı. Konu teoloji. Epeyce konuşuldu. Hoca en son sırada bulunan beş tane Çinli arkadaş var onlara dönerek:

-Ne düşünüyorsunuz? dedi.

-Ne konuştuğunuz hakkında hiçbir fikrimiz yok" dediler.

Çünkü o Çinli arkadaşlar komünist ideolojinin yetiştirdiği çocuklar olduğu için, üzerinde konuştuğumuz kavramlar hakkında bir tasavvurları yok. "Biz hiçbir şey anlamadık ne üzerine konuşuyorsunuz" dediler ve ne demek bu diye sordular. Bizim durumumuz buna benziyor.

Biz “insan” dediğimizde, “ahlak, değer, yardımlaşma” dediğimizde gerçekten ne anlıyoruz bu sistem içerisinde? 21. yy’in eşiğinde trans-hümanistler ne anlıyor?

İnsanların davranışlarını çok çabuk yargılıyoruz. İnsanların bizim anladığımız manada bir insaf, adalet, ahlak anlayışı yok. Şuna benziyor bu: 10. yy’da Bağdat’ı düşünün. Daha doğrusu bugünkü Kuzey Suriye, Irak, İran ve Türkistan havzasını düşünün. Orada Farâbi bir şeyler anlatıyor, İbn-i Sinâ bir şeyler söylüyor, İbn-i Heysem, El Birûni... Yani dünya ölçeğinde büyük entelektüeller çalışmalar yapıyor.

İbn-i Sinâ diyor ki; varlık üçe ayrılır. Zorunlu varlık, mümkün varlık ... Şimdi düşünün Avrupa’dan biri geliyor, ne anlayabilir bu anlatılanlardan. Ya da Çin’den biri geliyor, ya da Malay dünyasından. Nasıl katılabilir ki o toplantıya, o konuşmaya. Oradaki “varlık” kavramından ne anlayabilir. Şimdi bizim durumumuz bu. Biraz acı bir durum. Benim mesleğim gereği batı dünyasını takip edip gören birisi olarak üzülüyorum. Bu konuda zavallı konumdayız. Hala bir yüz yıl öncesinin hümanist, pozitivist aydınlanmacı kanunları ile iş görüyoruz. Onlar bunları aştı. Çok farklı yerlerden gidiyorlar. Dolayısıyla anlayamadığımız gibi yargılamayı da çok çabuk beceriyoruz. Yani bu insanlar sanki insanlığa gerçekten komplo kuruyorlar, bir katliam peşindeler gibi bakıyoruz. Böyle değil.

Amerika’da yolda gidiyoruz. Tabi yol medeniyeti, her yer yol. Yerleşim vs çok fazla yok. Türkiye’deki şehir yollarının birkaç katını düşünün. Su alacağız. Yanımdakilere (*beş Amerikalı bir İranlı*) espri olarak: “Bizde su istesek verirler, akabinde de, Allah razı olsun deriz biter. Burada öyle bir şey yapsak ne olur?” dedim.

- “Kapitalizmde Allah razı olsun yoktur” dediler. Çünkü para etmiyor.

Bizim durumumuz bu. Allah isterse, inşallah, maşallah ile bakıyoruz olaya. Bu insanlar böyle bakmadığı için de bunları yargılıyoruz. Onlar bunu aşmış, geçmişler. Senin kullandığın kavramlar onlarda bir karşılık bulmuyor. Dolayısıyla bu olaydan sonra devam edecek süreç, onlar için doğal bir süreç, bizim için normal değil.

Şu anda yürütülen entelektüel, felsefi ve siyasi tartışmalar hümanizm ve trans-humanizm arasında. Bizim bu dindar Hristiyanlar, Katolik dünyası mesela, ya da dindar protestanlar, herhangi bir dine mensup olanlar ya da dindar Müslümanlar (*Dini şunun ya da bunun için kullananları ve dinle irtibatı sadece kültürel düzeyde olanları demiyorum. Gerçekten Müslüman olan ve İslami bir hayat görüşü olarak benimseyenleri diyorum.*) ya da Budistler. Bunların bu tartışmada bir yeri yok. Yani bir Mason olarak bunu düşünün. Bu masada tartışan düşünürler, filozoflar, sosyologlar, psikologlar,

ekonomistler vs. bunlar arasında herhangi bir grubu temsilen kimse yok. Masada iki grup var. Hümanistler ve post-hümanistler, bunlar tartışıyor ve dünyanın yönünü tayin etmeye çalışıyorlar;

Nereye gidelim?

Bir yerden başladık, nereye gidelim?

Hümanizm dediğimiz, Rönesans döneminde kurulan ama özellikle aydınlanma döneminde radikal hümanizm dediğimiz Cicero ve Lamartine gibi onun yanında bir ılıman hümanizm var Kant'ın sunduğu. Bunlar sadece felsefi şeyler değil. Bunlar pratik hayatta uygulanan şeylerdir. Son iki yüzyılda tüm insanlık tarihi bu şekilde cereyan etti.

Şimdi bu hümanizmin birtakım tezleri var. Bu tezlerin açılmasını isteyen hümanizm içinden çıkmış trans-hümanizm, (*trans ne demek, geçiş*) 'geçiş insanı' diye bir kavram kullanıyor. Bu trans-hümanizmin nihai hedefi **meta-human** dediği bir kavram var. Human, yani insanı biz açarak meta-human dediğimiz yani '**üst insan**', '**insan ötesi**' bir kavrama ulaşacaklar. Fakat dediğim gibi bunları felsefe ile değil bio-teknoloji ile yapmaya çalışıyorlar. Arada bir de post-human dediğimiz insan ötesi bir durum olacak.

Bu durumun karşısında hümanistlerin, 'ne yapıyorsunuz, insanı elimizden kaçıracağız' diye bir temel tezleri var. Şimdi sırayla gidelim.

Aydınlanma dönemine kadar dünyanın neresinde olursa olsun merkezi kavram **dindir**. Çin'de de, Hint'de de, Batı'da da, İslam dünyasında da merkezde din vardır. Din merkezli teolojik bir perspektif vardır. Bunlar tartışılabilir. Burada da iki tane farklı yorum var. Ancak neticede insanın değerini anlamada ve insanın davranışını büyük oranda insanın ve maddenin dışındaki üst bir ilke belirler. Bu bütün kültürlerde böyledir. Bu tanrısal olanın yorumu farklı olabilir, o ayrı bir konu tabiki. Çin'de farklı, Hint'de farklı. Neticede burada önemli olan ortak ilke insanı yorumlamak için, insanın davranışını yorumlamak için, özetle söyleyeyim; **doğruyu, iyiyi ve güzeli yorumlamak için temel ilkeleri insanın dışındaki bir güce nispetle tayin etmek**. Bu hepimizin bildiği bir şeydir.

Bunu neden yapıyorsunuz? Derdiniz nedir? Neticede bir yaşam var ve bu yaşamın ilkelerini kim verecek. Neye göre yaşayacağız, ölçüt nedir? Bunu büyük oranda bu ilkedен gelen, buna vahiy diyebilirsiniz, bir kişinin irtibatı ya da bir filozofun yorumu diyebilirsiniz. Neticede böyle bir ilkedен hareket ederek, çünkü Artistoteles konuştuğunda da logica'ya göre konuşuyor. Hz. Peygamber (sav) konuştuğunda da Cebrail'in ona getirdiği vahye göre konuşuyor. Lao çe Tao'ya da

Buda'ya göre konuşuyor. Burada insanı aşan transendent bir ilke var. Siz bu ilkeye göre iyiyi, doğruyu yorumluyor, ona göre bir toplum kuruyorsunuz. Dolayısıyla yasanın kaynağı sizi aşan üst bir ilke ve bu ilkeye göre yaşamak da adaleti veriyor, mutluluğu sağlıyor. Bu çok özet tabii bunun üzerine dört beş saat konuşabiliriz.

Şimdi Avrupa'da Hristiyanlığın Katolik kurumunda ortaya şöyle bir problem çıktı. Katolikler en başından beri şunu söylediler; *'Bavullarınızı hiçbir zaman açmayın. Her zaman hazır olun, İsa gelecek ve gideceğiz.'* Burası çok önemli bir durumdur. Biz böyle bir şey yaşasaydık nasıl olurduk bilmiyorum. 1500 yıl Batı dünyası hep evde bir vasıta, araba, tren, uçak her an gelebilir psikolojisi ile yaşadı. Tüm yapıp etmelerini buna göre organize etti. Bavullarını hiçbir zaman açmadı, hiçbir zaman gardırobu olmadı. (Daha önce örnek vermiştik. Mobil ne demek? Hareket demek. Mobilya hareketli eşya demek.) Evlerinde oda bile yok. Ama gelen giden olmayınca biletler iptal! Bavullarını açtılar ve yerleştiler.

Kapitalizm, seferin iptali demektir. Dünyaya yerleşmek demektir. Biz kapitalizmi anlayamayız. Çünkü kapitalizmi ekonomik bir hadise olarak görüyoruz. **Kapitalizm şudur: 1500 yıl bekledik, gelmedi, gelmeyecek öyleyse biz yerleşelim.** Bu dönemden itibaren Batı'da olup biten tüm çalışmalar dünyaya kazık çakma işidir. Yani 'bir yere gidilmeyecek, o zaman buraya yerleşelim.'

Batılı adam sorgulamaya başladı; *'madem bir yere gidilmeyecek, 1500 yıl bize seferden bahseden bilgi, doğru bir bilgi midir?'*

– Değildir.

Batılı insanın nihai ulaştığı sonuç budur.

Franz Becker'ın 1500'lerin sonunda yazdığı eserleri, o dönemdeki Galileo gibi bildiğimiz bilim adamlarının, filozofların eserlerini okursanız büyük oranda bu vurguyu görürsünüz. Aydınlanma döneminde bu hal aldı. Dediler ki, *'bir yere gitmiyoruz çünkü öyle bir yer yok. Biz aldatıldık, kandırıldık öyleyse dünyaya yerleşmemiz lazım.'* Protestanlığın temel iddiası budur; Dünyaya kalıcı bir şekilde yerleşmek.

Peki, bu bir sorun yarattı. 'Eğer öyleyse insanın yeryüzündeki anlamı ne olacak?' Yeryüzündeki değerleri nereden alacağız? Daha önce çok kolaydı. Sizi aşan bir ilkedan alıyordunuz. Şimdi öyle bir üst de yok. O halde insana nasıl bir anlam yükleyeceğiz?

'Tarih' kavramını bunun için icat ettiler? Hani denilir ya, 'dindar insanın tarih anlayışı zayıftır.' Bu anlamdaki tarih anlayışı doğru, zayıftır. Çünkü her dindar

insan dünyayı geçici kabul ettiği için fazla yerleşmez. Çünkü bavul her zaman hazırdır.

Müslümanlık bu konuda mutedil bir yerededir. *“Hiç ölmeyecek gibi dünyada, yarın ölecekmiş gibi ahirette hazırdır.”* Bunu iyi anlamamız lazım. Çünkü bizim zihnimiz bu kategorilerle kayıtlandığı için hala bazı yapıp edilenleri anlamıyoruz.

Geçenlerde (*bu olaylar başlamadan evvel*) öğrencilerime şöyle bir örnek vermiştim. (*Ben belgesel izlemeyi çok seven biriyim.*) Belgesel hazırlayan genç insanlar, devletten ya da kendi ülkelerindeki TÜBİTAK gibi bir kurumdan burs alıyorlar. 2-4 yıl bir dağda ya da bir deniz kenarında bir olayı analiz etmek için ya da bir böceğin hayatını incelemek için kameralar yerleştiriyorlar. Bunu bir Müslümana anlatamıyoruz. Vakit kaybı olarak görüyor. “Allah beni bunun için mi yarattı?”, “Ömrümü ben buna verebilir miyim?” diyor. Bilim denildiğinde bile bunu çok fazla önemsemiyor. Retorik olarak konuşurken hepimiz hayranız ancak “hadi kalk yap bakalım” denildiğinde kimse buna kalkışmıyor.

Bir insan niçin, Atlas Okyanusu’nun herhangi bir yerinde gerçekleşecek bir olay için 8 ay bekler, hazırlık yapar? Şimdi bu insanların dünyası burasıdır zaten. Bundan ötesi yok. Onun için burada olup biteni en iyi şekilde idrak etmek zordur. Öte dünyaya dönüşü olmayan, ‘biletler iptal’ denilen bir kültür, anlamını devşirebilmek için tarihe döndü ve insanın tabiatla, doğayla ilişkisini ‘tarih’ olarak adlandırdı. Hem milletin, hem kültürün anlamını/değerini, yaşadığı topraklarla girdiği ilişkiden türetti. Hümanizm bu demektir.

Özellikle aydınlanma döneminde, *‘insanın doğadan gelen bir özünü olduğunu, bunun ötesinde ilahi, onu aşan trans-hümanist bir yapının olmadığını, doğa ve insanın baş başa olduğunu ve bu insanın doğayla kurduğu ilişki en nihayetinde bunun ötesinde bunu aşmayan bir yapı olduğuna’* inandılar. Buna göre bilim geliştirdi, buna göre sanat geliştirdi. Buna göre pek çok insani etkinlikler geliştirdi. Ekonomisini buna göre kurguladı ve doğayı ona göre terbiye etmeye çalıştılar.

Temel inançları; insanı merkeze koyan, her şeyin ölçüsünü insan olarak gören (*Transandantal-ego dediler buna*) bireyi aşan üst bir insanın benliği ve ona göre davrandılar. Bu hakikaten reel olarak yok ama böyle varsayıyoruz.

Tıpkı gramer gibi. Hepimiz Türkçe konuşuyoruz, sanki Türkçe gramer hepimizin zihninde var. Hepimizi aşan bir Türkçe gramer var ama o iş öyle değil. Bunun gibi bir transandantal, (*transandantel değil transandantal*) yani *“aşkın değil, aşkın gibi bir ben*

var ve o bene göre yaşayalım ve bu bene göre iş yapalım, bunun ötesine taşıyacak bir şey varsaymayalım” dediler.

Bu şekilde gittiğimizde, yani akli ve insanı merkeze aldığımızda savaşlar bitecek, dinsel tartışmalar bitecekti. Bu insanlar çok acı çekti, bunu kabul edelim. Avrupa tarihini okuduğumuzda haftada yüz bin insan ölüyordu. Koronadan çok daha fazla bir rakam bu. Fransızlar Fransızları öldürüyorlar mesela. Fransız Devrimi’nde kaç bin kişi öldü? Bir haftanın içinde ölen insan sayısı yüz binin üzerinde. Tabiki buna benzer birçok örnek var. 100 Yıl savaşları, 30 Yıl Savaşları gibi.

Şimdi savaşları bitireceğiz, kavgalar bitecek, dinsel sorunlar çözülecek. Zaten tarihi terk ettik. Esas olan insandır, humandır dediler. Ancak bu mümkün olmadı. Özellikle I. Dünya ve II. Dünya savaşları çok büyük bir problem yarattı. George Sarton, Bilim Tarihi’nin kurucusudur. Harvard Üniversitesi’nde ilk bilim tarihi bölümünü açmıştır. “New Humanism” adlı kitabında belirttiği temel ilke şudur: *“Eğer biz tümünden düşünceyi, yani bilimin kullandığı tümevarımsal düşünceyi bir algoritmaya dönüştürebilsek, insanlık tarihindeki tüm sorunları çözebiliriz. Ebedi barışa ulaşabiliriz.”*

Bu insanlar buna inanıyorlar, bizim de bunu anlamamız lazım. Herhangi biri değil bunları söyleyen, bir bilim insanı. Bu işe bu derece inanıyorlar. Kaldı ki I. Dünya Savaşı’ndan önce yazılan bir kitapta geçiyor bu söylenenler.

Öyle bir sistem geliştirdiklerine inanıyorlar ki; bu sistem, aydınlanma ile birlikte insanlar arasındaki değerlerden, anlamlardan kaynaklanan tüm problemleri çözecek. (*Savaş yapılmayacak, mutlu olacağız, yaşayacağız vb. gibi...*)

Ancak bu gerçekleşmedi. Neticede de bu başarısızlıklardan hareket ederek trans-hümanizm yeni bir iddia ile ortaya çıktı. Burası çok önemli bir noktadır. Trans-hümanizmin de temeli şudur; *‘Aydınlanma ve hümanizm doğru bir yolda ilerledi. Fakat büyük bir tarafta eksik bıraktı. Nedir bu eksik? Aydınlanma ve hümanizm ve buna dayalı bilimler büyük oranda maddeyi ele aldılar. Matematikleştirdiler, iyi işler yaptılar ama insanlar arasındaki kavgaın nedeni madde değil mana idi. (Senin manan başka, benim manam başka, senin maneviyatın başka benim maneviyatım başka, senin gaystın başka, benim gaystim başka...)*’ Buna da en büyük delilleri şu; Tarih gaystik olandır. Yani anlamı içerendir. Bu sistemi de kuran Almanlar ve en büyük kavgayı da Almanlar yapmıştır. (Karl Popper’in kitabı Tarihselciliğin Sefaleti) Yani insanlığın başına bela olan bu tarihe gömülü anlam kavramı. *‘Peki, ne yapacağız o zaman? Bizim yapmamız gereken bizatihi anlamın kendisini matematikleştirmek, sayısallaştırmak, dijitalize etmek, mekanikleştirmektir.’*

'Biz böyle bir sistem kuracağız. Sadece maddeyi değil, maddenin üzerine kurulu bizim mana, anlam dediğimiz, değer dediğimiz, buradan hareketle dil ürettiğimiz, ahlak ürettiğimiz sanat vb her şeyi sayısallaştıracamız.' (Çok büyük bir iddia bu) 'Dolayısıyla kavga olmayacak.'

'Mesela; bu sistemde özgür irade diye bir şey olmayacak. Özgür iradeyi biz tamamen biyoloji biliminin verilerinde kullanarak, genetikten hareket ederek, epigenetik unsurları da dikkate alarak tanımlayacağız. Kimse sahip olduğu bir ruh varmış, bu ruhtan hareket ederek ondan kaynaklanan bir özgür iradesi varmış, tercihte bulunmuş diye tanımlamayacak. Bunlar hümanizmin atıklarıdır. "Nasıl ki hümanizm tanrıyı iptal ettiyse, biz de insanı iptal edeceğiz" iddiasıyla hareket ederler. (iddiaya bakar mısınız?)

2005'te yayınlanmış [trans-hümanist manifestosu](#) var. Bu manifestoda bu maddeler var. Anayasaları var, burada da bunlar şu şekilde dile getiriliyor; 'Nasıl ki hümanizm tanrıyı reddederek bir aydınlanma yarattı ise, biz de insanı reddederek, insan ötesine geçerek yepyeni bir yapı kurabiliriz.'

'Hayatın anlamı nedir' sorusunu çözerek değer problemini çözeceğiz.

Değerlerin kaynağı nedir?

Hayatın anlamının kaynağı nedir?

Dinsel olan mıdır?

Bunların hepsini çözeceğiz.

'Artık buradaki felsefede tam bir benlik olmayacak. Yani ben, sen, o... Biz diye işaret edecek bir şey olmayacak. Ben dediğim şey aslında tüm diğer insanlarla, tüm diğer var olanlarla birlikte, hayvanlarla ve çevreyle olan ilişkide ortaya çıkan bir yapı olacak. (İddialar çok ağır iddialar) Dolayısıyla hümanizmin, aydınlanmanın bize verdiği tüm bu önemli olan anlam, değer problemini çözeceğiz. Ahlakın kaynağının temel problemini çözeceğiz. Teknolojiyi, bunu rasyonalize edici şekilde kullanacağız. Teknolojiyi rasyonalize ettik, maddeyi kontrol altına aldık. Şimdi manayı rasyonalize edeceğiz ve manayı koruyacağız. Peki, bunu nasıl yapacağız? Bunu bir insan yapamaz.'

İnsanın asıl zaafı değer dünyası üzerinden gitmek. Şimdi birçok intiharlar, bunalımlar yaşıyoruz. Niçin yaşıyoruz? Niçin yaşıyorum, öldükten sonra ne olacağım vb. sorularını soruyor insan kendine. İnsanı bu soruları sormayacak bir hale getirmemiz lazım. Peki, ne yapacağız insanı? İnsanı makineleştireceğiz. Bio-teknoloji ile nöroloji, genetik bilimi, sinir bilimi, bilgisayar teknolojileri ile makineleştireceğiz. Makineleştirdiğimiz zaman otomatik olarak da bu sorunlar çözülmüş olacak. Niçin? Şunu göstermiş olacağız: Doğa, çok bilimsel bir şey,

dönüşüyor, başkalaştırılıyor. Öyleyse bizim yapmamız gereken bu soruların kaynağını ortadan kaldıracak bir dönüşümü gerçekleştirmektir. Onun için insan anafor olarak kabul edilir.

'Evrım teorisi'nde bir kayıp türden bahsedilir, işte bu kayıp tür insandır. Buradaki temel iddiaları ise şudur: **Hümanizm evrim teorisini ortaya çıkarttı. Evrim teorisinin temel tezi neydi? Doğa bir yapıdan çoğalarak ortaya çıkan bir süreçtir. İnsan da bu sürecin bir sonucudur. Buna katılıyoruz ama evrimi neden maddi olanda bitiriyoruz. Trans-hümanistlerin en önemli iddiaları bu. Kültürün evrimine neden set çekiyoruz? İnsanı doğa ortaya çıkarttıysa insanın yapıp ettiği her şey de doğaldır. Dolayısıyla makine yapmamız, kültür üretmemiz de bu doğal yapının bir sonucudur, uzantısıdır. İnsan maddeden geldi fakat bir bilinç ortaya çıktı ve kültürü üretti. Bu kültür evrimine devam etmeli. Tekniğin önünü açın, teknoloji gelişmeye devam etsin. Zihin kendisini tekrar maddede temsil etsin. Burası önemli, çünkü biz maddeden geldik. Ortaya bir zihin çıktı. Fakat bu zihin her şeyi bilgiye dönüştürdü. Hakikaten biz her şeyi bilgiye dönüştürüyoruz. Bu klasik anlamda bir madde değil, fakat biz bu bilgiyi tekrar teknolojik aletlere dönüştürerek maddeleştiriyoruz.**

Bu, Farabî'nin de söylediği şeydir. Mekanik bilimini anlatırken bu doğru şeydir. Öyleyse bunu açalım: *"Neden engelliyorsunuz ki? Biz bilgiyi maddeye dönüştürelim. Bu maddeye dönüştürmelerden bir tanesi de yeni bir insandır. İnsan-ötesini ya da yeni bir insan türünü yine insanın kendisi üretebilir teknolojiyi kullanarak. Dolayısıyla evrim devam etmektedir. Bu evrim artık maddi bir evrim değildir. Yani burada bir kopukluk yok, süreklilik var"* diyor trans-hümanistler. Öyleyse bizim yapmamız gereken şey kültürel ya da bilincin evrimini devam ettirmektir.

Tabii burada enteresan tezleri var. Klasik ayrımları kabul etmiyorlar. **Madde bilinçtir, bilinç maddedir.** Madde bilinçtir, çünkü bilinci madde üretiyor. Bir süre sonra bu bilinç, tekrar kendini bilgi üzerinden maddeye dönüştürüyor. Dolayısıyla böyle klasik sistemin varsaydığı gibi keskin sınırlar yok. Her şey birbiriyle çok ciddi şekilde ilişkilidir. Anlam ve değer dediğimiz şey bilinen bir fonksiyonudur, o da bir enerjidir. Dolayısıyla şunu da hemen belirtiyim: Anlamın varlığı veya yokluğu bir kavramdan diğerine geçerken bulunan enerji miktarı ile belirlenir.

Baktığımız zaman enteresan şeyler var. Nasıl ki hümanizm şöyle bir iddiada bulundu: *"Tanrı biz inandığımız için var."* Hümanistlerin meşhur iddiasıdır. Aydınlanma felsefesinin.

Trans-hümanistler de enteresan bir şey söylüyorlar; “İnsan, biz varlıklarına inandığımız için var. İnsan diye bir şey yok. Biz, insan diye bir şeye inandığımız için var. Biz bunu kaldırdığımız zaman insan ortadan kalkacaktır” gibi son derece köktenci şeyler söylüyorlar.

Bunların partisi de var. Yani bu insanlar bunları sadece akademide söylemiyorlar.

Tanrıdan nasıl vazgeçtik? Şöyle bir iddia var: Fukuyama mesela ya da Habermas, ‘trans-human sonrası ulaşacağımız post-human, insan-ötesi varlık, insanı ortadan kaldırırsa ne olacak’ diye soruyorlar. Çok enteresan bir cevap alıyorlar. ‘Tanrı insanı yarattı dedik, tanrıyı reddettik. Biz de insan-ötesini, insan-üstünü yaratacağız, o da bizi reddedecek.’ Onlara göre gayet doğal bir durum. Reddederek gidiyor. Bunu söyleyebiliyorlar. Yani ‘siz sadece kendi varlığınızı korumak için evrime niye ket vuruyorsunuz. Bu nasıl bir bencilliktir. Siz kendi varlığınızı korumak için bunu yapıyorsunuz, yoksa bunun özel doğadan kaynaklanan bir şey olduğunu kabul etmiyorsunuz demek ki. Kendim yok olmayayım diye doğanın önünü kesmeye çalışıyorsunuz, evrimin önünü kesmeye çalışıyorsunuz. Bu kesinlikle doğru değildir’ diyorlar. Bu uzun bir konudur. Manifestolarında tek tek maddeleri var.

Neticede şu anki bilimsel çalışmalara baktığımız zaman, NASA nöroloji çalışmalarına, önümüzdeki 15 yılı ayırmıştır. Bilimsel çalışmalar, bilgisayar teknolojileri çalışmaları, sonrasında skyword çalışmaları inanılmaz şekilde finanse ediliyor. Bunlar hiç öyle ezbere, herhangi bir üniversitenin akademik bir meraktan kaynaklanan çalışması değildir. Çok ciddi bir şekilde bunlar destekleniyor, sosyal yansımaları var.

Netflix’i düşünün. Neden kuruldu? Durup dururken bunlar kurulmaz. Sokrates gibi düşünüyorum. Evrende tesadüfe tesadüf edilmez. Ancak bunu komplo olarak da düşünmüyorum. Bu, kültürün doğal gelişen sonuçlarından biridir. Netflix’in tüm temel görevi, tüm dünya ölçeğinde insanlara bir cümleyi yerleştirmektir.; **DEĞİŞİM.**

Ancak bunlar ayrı cümlelerdir. Sabahtan akşama bunlar savaş istemiyor. Çünkü savaş, dünyayı yok eder. Bunlar zaten savaştan çok bıkmışlardı. (Yurtdışında Amerika ve Kanada’da yaşarken gördüm, şiddete meyleden kişiye acımıyorlar.)

Hatırlayalım Obama’ya rakip olan bir kadın devlet başkan adayı vardı. Çok meşhur bir kadındı. Bir önceki seçimde de başkan yardımcısıydı. Son derece tanınıyordu, seviliyordu. Twitter’den elinde silahlı bir fotoğrafını yayınladığı için tüm Amerika toplumu, kendi etrafı dahil, kadını dışladılar. Çünkü biliyorlar ki, bir

silah patlarsa bunun sonu gelmez. Bu insanlar savaşmıyorlar, savaşa karşılar. Yani böyle pratik bir savaşın içine girmiyorlar ama inanılmaz bir şekilde organize oluyorlar ve her birinin bir cümlesi var: **Değişim!**

'Değişmemiz lazım, yeniliğe, teknolojiye açık olmamız lazım.' Belgesellerin amacı o cümleyi insanlara yerleştirmek. Bunu binlerce kez yapıyorlar ama kesinlikle vaaz mantığı ile yapmıyorlar. Eğitimle yapıyorlar. Bilinçaltına yerleştiriyorlar. Çünkü bu insanların bilimsel seviyeleri çok yüksektir. İnsan psikolojisini de insan sosyolojisini de çok iyi biliyorlar.

Netfilix'in temel görevi şudur; Kadın-erkek ayrımını elden geldiğince silikleştirmek. *(Her dizide, her filmde eşcinseller bu nedenle var)* Kadın ve erkeklerin dayandığı bir doğa var. Biz ne diyoruz? Kadın doğası, erkek doğası... Trans-hümanistler *'doğa kavramı nedir'* diye sorup, *'böyle bir kavram yok. Siz uydurdunuz bunu'* diyorlar. Bu sadece *'toplumsal cinsiyet'* değil, doğrudan, doğuştan gelen bir cinsiyet ayrımı var ve onlar bunu kabul etmiyorlar, kaldırıyorlar.

Netfilix'in en büyük vazifesi bu. Buna **"kod"** diyorlar. Her türlü film ve belgelele kod veriyorlar. Bazı film ya da belgesellerin birkaç tane kodu olabiliyor. O kodları insanların kafasına sürekli vurmada, uzun vadede bilinçaltına yerleştirecek şekilde anlatıyorlar.

Daha önce de bahsettiğimiz gibi son 5 yılda çekilen çocuk filmleri de dahil pek çok filmde insan nüfusunun çok fazla olması, bu nüfusun ortadan kalkması, azaltılması gerektiğı vurgulanmıştır bu kodlarla. Bunu da yaparken etnik, dini, bölgesel bir ayrım yapmadan *'demokratik bir virüs icat edilmesi gerektiğı'* belirtilmiştir.

Demokratik virüs, zengin fakir, siyah beyaz ayrımı yapmadan herkesi öldürecek, yok edecektir. Bu virüse *'demokratik virüs'* diyorlar. Bu filmlerden birisi de İstanbul merkezlidir. İstanbul'da bir biyolojik silahın patlatılıp dünyanın bundan nasıl etkilendiğı anlatılır.

(Hatta felsefe bölümündeki arkadaşlara bu dersleri yaparken söylemiştim. Bir şeye hazırlık yapıyorlar. 3 yıldır bunu söylüyorum. Kendi evimde de bunu söylüyorum çocuklarıma)

Dolayısıyla bu anlattıklarım teorik olarak akademide değildir. Sosyal hayata yansımıştır. Sinema üzerinden, roman üzerinden yapılıyor. Hatta tanınmış romancılar var bunları yazan. İngilizce çalışmaların yanında iki üç tane de Türkçe çalışma var. Bunlar içinde bir tane benim hazırlattığım doktora tezi var, bir master tezi var. Trakya Üniversitesi'nden yine benim bir öğrencimin yazdığı bir makale var

55 sayfalık. Türkçe'de başka öyle önemli metin yok maalesef. İngilizce metin çok var. Onlara baktığımızda ciddi manada hikaye, roman, yanında film çekiyorlar bu konuları işleyen. Bu ölçüde büyük güçtür bunlar. ABD başkanı çıkartıp, parti kurduklarına göre.

Neticede gelinen nokta, bu iki grubun üst seviyede çatışmasıdır.

Mesela **Hümanistler ulusalcı**dırlar, lokalisttir. İngiltere devlet yönetimi böyledir. **Trans-hümanistler ise globalisttir.**

Bir de şöyle bir şey var. Takip ediyorum, bizde bu işler nasıl diye. Genelde şöyle bir algı var: '*Çinliler ile Amerikalılar mücadele halindedir. Amerikalılar bu durumun neresinde*' gibi... Bu öyle bir şey değil. Biz hala geleneksel kavramlarla düşünüyoruz. Hala **ulus** kavramı üzerindeyiz. Trans-hümanistler için ulus kavramı diye bir şey yok. Bunlar Çinliymiş, Amerikalıymış, Hintliymiş yok... Olaya böyle bakmıyorlar. Çünkü trans-hümanist sistemde millet olmaz. Biz bu yüzden meseleye çok yanlış yerden yaklaşıyoruz. Onlar çok üst, global bir perspektiften bakıyorlar. Bu Yahudi'de olabilir, Çinli'de olabilir.

2015'te, 5 yıl önce yazılan Korona Virüs üzerine bir makale 'Science Akademik' dergisinde, Amerika ve Çin bilim insanlarının ortaklaşa yaptığı bir yayın bu. Mesele, Amerika, Yahudi, Çin meselesi değil. Bu kategorileri iyi anlamamız lazım. Bizim düşüncemiz de gayet doğaldır çünkü insan kategorilerle düşünür.

Bir gün İmam Gazali'ye diyorlar ki, "*Bir insan İslam hakkında yanlış yönlendirilirse ve inançsız ölürse ne olur?*" İmam Gazali'nin cevabı çok ilginçtir. Bugün belki hiçbir Müslüman bunu anlayamaz. "*Allahualem (Allah en doğrusunu bilir) sorumlu tutulmayacaktır.*" Neden? "*Çünkü insan, bilgisini öncüllerden hareket ederek üretir. Öncülleri yanlış olan insanın çıkarımları da yanlış olacaktır. Dolayısıyla bu çıkarımlardan dolayı mesul olmayabilir*" diyor. Tabi bu bir zan ama görüş bildiriyor. Gayet doğal.

Peki, biz ne yapacağız? Önce öncüllerinizi tashih etmeniz lazım.

Örneğin kişinin elinde 5 bilgi var. Bu 5 bilgi de yanlışsa bunlardan çıkaracağı altıncı bilgi de yanlış olacaktır. Bizim de meselemiz bu. Öncüller yanlış olunca, çıkarım da yanlış oluyor.

Meseleyi komplo teorileri üzerinden değil; '*dünyada fikirler nasıl gelişiyor, bu fikirler nasıl yargılara bürünüyor ve buradan hareketle ne tür mekanizmalar üretiliyor?*' İşte politik mekanizmalar, teknik mekanizmalar, ekonomik mekanizmalar...

Bunları iyi anlamamız gerekiyor. Bunlarla mücadele etmek de bağırıp çağırarak değil, alternatif mekanizmalar geliştirerek olmalı.

Bir örnek verelim meselenin önemini anlamak için. Bu konuda Ayhan Çetin hoca çalışıyor. Anlam ve değer meselesi en önemli unsurdur burada. **Trans-hümanistler anlam ve değeri dijitalize edebilirse meseleyi çözecekler.** Bundan sonra onları kimse tutamayacak. Ama bunu yapabilmeleri için de çok ilginç bir işi başarmak zorundalar. O da **dilin, insan bilinci olmadan üretilebileceğini göstermek.** Bugün robot teknolojisinde en önemli problem de bu. Yapay zeka çok ciddi işler yapıyor şu anda ama dili kendi başına çoğaltarak konuşamıyor. Eğer dili insanın dışında üretebilecek (*mekanik anlamda değil, organik anlamda*) başarıyı gösterebilirlerse, o an problemi çözebileceklerdir. Şu anda buna çalışıyorlar. Yani dili dil olarak, yapı olarak anlam üreten bir yapıda ürettikleri an bu işi kazanacaklardır.

(Şu anda hümanistlerle post-hümanistler arasındaki en önemli akademik ya da entelektüel çatışma da budur. Henüz bana ulaşmadı ama Halil İbrahim Üçel hoca bahsetti)

Trans-hümanistler ile bio-conservatist hümanistler bir online toplantı yaptılar. Bunun kayıtlarını bana gönderecekler. Yani meselenin öneminin onlar da farkında.

Ne diyorlar; İyileştirmekten geliştirmeye, daha sonra da değiştirmeye geçerez. Ya da tamamen değiştiririz. Buna da meta-human deriz. İnsan-ötesi deriz. Belki devam edecek, onu da bilmiyoruz. Bunun devamı da olabilir. Burada trans-hümanistlerin dediği tarihsel örnekler tam olarak oturuyor.

Hatta verdikleri bir örnek var. *“Toplayıcılık ya da hayvancılık ile geçinen bir insanı gelse, bize baksa, biz onun gözünde trans-hümanistiz zaten. Yani insanlık tarihindeki gelişmeleri gözönüne aldığımızda ilk insana göre insan ötesiyiz, meta-human’ız. Motoru, ateşi vb. şeyleri icat ettik. Bunu neden durduruyoruz ki, devam edelim. Bu insana fayda olarak dönecek. İnsan ortadan kalkmayacak, dönüşecek”* diyorlar. Bu insana dokunan ciddi bir argümandır.

Kimse hasta olmak, ölmek istemez. Herkes matematik, felsefe, sosyal bilimleri de aynı anda yapmak ister. Bakıyoruz, doğa dediğimiz hadise genler üzerinden bize sadece sosyal bilimlere kafası yatkın insan veriyor. Ya da sadece matematik bilimine kafası yatkın insan veriyor. Trans hümanistler diyorlar ki; *‘siz neden doğanın seçimine razı oluyorsunuz? Doğa denilen ya da DNA denilen yapının seçimine razı oluyorsunuz?’* Doğa bize hasta, yaşlı, sakat bir varlık veriyor, sonra bununla uğraş dur. Bu arada onlar için en önemli problem ‘yaşlılık’ tabiki. Bu, bugünkü durumla da

birleştirilebilir. Çünkü yaşlı insanlar yük, ekonomik yük. 'Biz kültürel evrimi devam ettirerek bunları çözmeyi teklif ediyoruz. Tabi bunun sonuçlarından emin miyiz? Ne olacak, ne bitecek? Bu da bir risktir, göze alacağız' diyorlar. Bu nedenle, 21.yy, Biyoloji yüzyılıdır.

Burada meseleyi insanın sonsuzluk arayışıyla, ölümsüzlük arayışıyla birleştirenler var. Bütün bunlar başka şeyler, başka tehlikeler ortaya çıkaracak.

'Evet, tıp gelişti, başka hastalıklar ortaya çıktı. Hepsi risk. Bunu kabul ediyoruz ama tüm bunlar bize kültürel evrimin önünü kesme imkânı vermiyor. Nasıl ki atalarımız uzun yıllar boyunca alet edevat geliştirerek insan yaşamını kolaylaştırdı, iyileştirdi, ömrü uzattı ise, biz de benzer bir süreci devam ettirip insanı daha iyi noktalara taşıyabiliriz' diyorlar. Bu alanda ciddi manada laboratuvar çalışmaları var. Sadece Yeni Zelanda'da bulunan bir laboratuvarda 5000 tane bilim adamı var. Bu 5000 bilim adamı sadece bio teknoloji ve genetik üzerine çalışıyor. Elbette bunu finanse edecek büyük bir maddi arka plan mevcut. Belirli zengin aileler bunlara destek veriyor. Çünkü için ucunda ömrün uzatılması ve ölümsüzlük var.

Pek çok yerde bu alanda çalışma yapan laboratuvarlar ve araştırma merkezleri var. Bunları tek tek zikretmiyorum ama hepsi metinlerde mevcut. Çok ciddi bir şekilde bunu gerçeğe getirmeye, realize etmeye çalışıyorlar. Şimdi tablo bu şekildedir. Mesele budur. Bugünkü yaşanılanlar da, virüs vs. de bununla alakalıdır. Bu gayet doğal bir şey.

Bizim burada yapmamız gereken şey, çift yönlü bir şey. Birincisi **tedbir almaktır**. Yani biz burada aktör değiliz. Bir tiyatro oynanıyor diyelim. (Tiyatro var derken küçümsemek için demiyorum.) Bir sahne var, bu sahnede aktörler var. Biz ise figüranız, belki figüran bile değiliz. Kimse bize bir şey sormuyor. Dolayısıyla bizim tutup kahramanlık yapmamıza gerek yok. Dışarıdan bir saldırı geliyor, biz tedbirimizi almak zorundayız. Mesele önce **biyolojik varlığımızı koruyacak tedbirler almaktır**.

İkinci olarak da **düşünürlerimizin bu işle uğraşması** lazım. 1990'larda ilk manifestoları yayınlandı, dernekleri kuruldu. Biz o tarihlerde ülkemizin üniversitelerinde, siyasi mecralarında, toplumsal alanlarda maalesef 'başörtüsü' gibi konuların tartışılması ile meşguldük.

Değer üretmiyoruz. Değer üretmediğin zaman değer üretenlerin değerini kabul etmiş olursun ve o da seni yönlendiriyor. Değer üretmemiz gerekiyor. Bilgi de bir

değerdir, sadece ekonomik değer değil. Bilgi bir değer ve bizim bilgi üretmemiz lazım. Çok küçük meselelerle uğraşyoruz. Üretenleri de sevmiyoruz.

Bu açıdan birinci yapacağımız şey, **biyolojik varlığımızı koruyacak tedbirler almak**. İkincisi ise **zihni varlığımızı koruyacak tedbirler almaktır**.

Bunları ilk okumaya başladığımda hastaneye kaldırıldım. Çünkü çok ağır konular. Bunlara cevap vermemiz gerekiyor, (çözüm) eğer iddiamız varsa. Yoksa teslim olabiliriz! (*patron ne yaparsa uyarız diyebilirsiniz, tercih sizin*) Kimse kimseyi zorlamıyor. Belli bir teklifimiz varsa, bu teklifimizi formüle edecek bir dil geliştirmemiz lazım. Bu insanlar neleri tartışıyor, neleri tartışmıyor, bunlardan haberdar olmamız gerekiyor.

Biyolojik varlığımızın yanında **entelektüel varlığımızın**, **inanç dünyamızın** da muhafaza edilmesi gerekiyor. Bu herkesin yapacağı bir iş değildir. Nasıl sağlık çalışanlarımız varsa, entelektüel çalışanlarımızın da olması lazım. Bu yok bizde.

Bunun a-grubu b-grubu yok. Türkiye’de uzmanlar var ama onlar da yurtdışında zaten. Bu kültürü koruyacak ya da bu kültürün iddialarını yeniden formüle edecek entelektüellerden bahsediyorum. Bu maalesef yok. Küçük işleri bırakmamız lazım.

Her yıl bu işlerle uğraşacak bir öğrencinin önü açılrsa, yönlendirilse, emin olun belki o bir tane çocuk bir milletin kaderini değiştirebilir. Buna ihtiyacımız var. Küçük işlerle uğraşalım uğraşmasına ama bu tür şeylere de kafa yormamız gerekiyor.

Teşekkür ediyorum...

Sorular varsa sorularla devam edelim...

NOT: İhsan FAZLIOĞLU hocanın yazıları için;

<https://fazlioglu.blogspot.com>